

KEVANIK

Ebi

An45

Riigiraamatukogu.

Ferdinand Hodler

Sf 1043

Tell

N^o. B. 6003. . . X

On aegu rahvastegi elus, kus vangutakse mitme ahastuse vahel. On aegu, kus võõras survevalitsus masendab rahva elurõõmu ja elutahet, muljub alla ta eluavaldused ja murrab ta omapärasuse. Need on ikka umbsed ja rasked ajad. Ent just neist virgub rahvakangelasi, just sest mustemast viletsusest välja, just selle kõvema kaane alt üles. Need tõusevad nagu rohi tänavkivide vahelt ja nende tõusmine on kiire. Need panevad siis saatusele ette otsustava küsimuse. Olla või mitte olla? Ja et nad teavad julgete päralt olevat tuleviku ja vahvate poolt õnne, annavad nad vastuse ise: Jah olla, ja olla iseseisvana, vabana, kütetuna!

Selliste kangelaste eeskuju äratab siis rõhutud rahva isamaa-armastuse ja tahte, isamaa kaunima tuleviku nimel ohverdada suurim, mis ohverdada on — elu. Ja on nii, et kus valmis ollakse, elu andma, sääl võidetakse elu. Kus rahvas seesuguses meelsuses üles tõuseb kui üks mees, sääl lõhub ta kõik tõkked, müürid, sulud.

Helveetsia, selle väikse ja vaba mägestikurahva vabaduskangelane on Tell, mees, kelle julgus ja otsustavus päästis ta rahva. Austagem oma ja teise rahvaste julgeid mehi!

E D I

A H P S

Noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakiri.

№ 1.

II aastakäik.

1925.

Kas tahame elada või tahame surra? Kui surra tahame, võime jätkata vanu eluviise: võime pidada halvaks iseennast, oma maad ja esiisi; võime kahelda oma tulevikus ja selles, kas suudame korda saata midagi hääd; võime seista tegevusetu, kartes, et me ei jäksa midagi suurt; võime lämmatada kõik õilsed mõtted ja aated, mis võimas noorusvaimustus süütand me hinges, — ühe sõnaga: võime vinduda vaimlises unes ja ajada taga ainult omakasu, oma hüve ja naudinguid.

Kui aga tahame elada — siis! Siis julgemem armastada isamaad ja tahtkem täiendada iseendid, et juhtida ning edendada võimakail kätel selle arenemist. Ei aita, kui peame kinni vanast, tuleb rükkida uue ja suurema poole.

A. M. Castrén.

Soome rahvusliku ärkamisaja tähtsamaid tegelasi ja teadlasi.

Noor olla!

Noor olla on kevadet
rinna sees kanda.

Gustav Suits.

Kui julgusest räägime, siis mitte kehalisest, sest selles on bulldog inimesele võrdne.

Kui vaprustest mõtleme, siis mitte sünnipärasest iseloomu omadusest, sest

eelkalduvustele, millel puudub kõlbline alus, ei sünni ehitada.

Kui vahvusest kõneleme, siis nagu nooruslikust ilmavaatest, mida peame ihalema, omandama ja enestes aren-dama. Kehalise vapruste avaldusi tasutakse aumärkidega ja loorberpärjadega, mis verre kastetud; auahnuse ja saagi-

himu vahvust tasutakse varandustega, mis rasked inimpisaratest nagu ebaaegne lõikus vihmadest.

See julgus, mida mõtleme, viib Kolgata kaudu — aga kui ka!

See on vahvus, mille avaldumistee on isiku arenemise vaikne ja vaevaline okasrada. See on uljus, mis tõe ja kohuse nimel tahab, julgeb ja suudab kõik.

See andis Sokratesele Ateenas jõu lumpipaisena vanamehena jääda iseneseks ja augsaks, jasurra mürgikarikast. See andis Giordano Brunole Roomas tugevuse oma tõe ja ilule tuksuva südame viia tuliriidale. See aitab meidki kanda kõik, mida kandma peame, kui tahame olla vabad, tugevad ja hääd.

Iga edusamm inimkonna ajaloos läheb raskete takistuste kaudu, ning need olid kartmatud inimesed, kes oma higi ja südameverega väetasid tulevikule pinda. Ei ole vist ühtki suurt tõe ega õpetust, mida poleks jalge alla tallatud, mulda muljutud. Ent puistund seemnete seadus on — idaneda ja välja

katkutud taimede komme — uuesti juurduda.

Nii on hüljatuist ometi saand suured puud, mille viljast ja varjust elavad tulevased inimpõlved. Maailma juhib ometi hää printsiiip. Kui vaid usku oleks elu võitu, kui vaid julgust oleks taotleda suurt ja

kaunist. Kui vaid kevadet rinnas oleks, mis teisiti ei võigi — kui teada, et hää ja õige võidab, mis teisiti ei tahagi — kui soove saata kõrgete aadete randa; mis teisiti ei oskagi — kui uskuda oma kutsesse ja jõusse — sest:

Maailm tuleb siiski uuesti valada! Vana on ometi ebaõnnest-

und, täis mõrasid, see ei helise, vaid pariseb kui lõhkine kell! Paremaid metalle, kuumemat tuld, ilusamat vormi! — see olgu me püüd!

Noorus kohustab! Julgem üelda — noorus kohustab — ja tegusegem omade töökspidede kohaselt. Noor olla!

Erich Kügelgen. Sõnum võõrast maailmast.

ELLEN KEY.

Julgus.

On igavesti-noori ütlushi; ütlushi, mis elavat kõrva puudutades ikka samad aistingud¹⁾ esile toovad, kui vahest aastatuhandete eest esimest kord kõlades — tolle aja sügavaima teadvuse vastleitud väljenditena.

Üks niisuguseid ütlushi, pärit Hellase kogenumalt mehelt, on:

„Uskuge, et õnn põhjeneb

vabadusel ja vabadus julgusel.“

Nende sõnade tähendus ei võind Periklesele¹⁾ täiesti sama olla, kui meil. Vabadus tähendas siis oluliselt ühe riigi rippumatust teisest; julgus aga oli isamaa-kaitsja voores. Võib olla aimas ometi see suurmees, et tuleb aeg, kus

1) aisting — mäрге, Empfindung.

1) Periklēs — kuulsamaid Ateena riigijuhte, valitses 460—431 e. Kr.

suur sõna „julgus“ veel sügavamaid mõtteid piirab, kus ta muutub mööda-päasematuks eelduseks üksikutegi isiksuste¹⁾ vabadusele.

Ütlused kasvavad samal määral, kui inimkond kasvab. Praegu mõistame, et üksik nagu riiki, õnne ja vabadust ei leia, kui julgus puudub.

Kas ripub aga meist endist julguse omamine? Kahtlemata. Julgus põhjeneb enne kõike tahtel seda omda.

Üks või teine tuleb julgusega ilmale. Kuid enamad julged inimesed on oma julguse ise omandand. Ükski omadus ei kasva harjutamisega kiiremini. Ja kui meieaeg teaks, et julgus on põhi, millel asub iseloom, võiks peaaegu kõik inimesed julgeks kasvada.

Kuid selle asemel, et meid õpetada me endi vastutusel tahtma, valima, julgema, õpetetakse meid kumardama, keerlema ning keelduma unistusest: oma enda teed minna, ainult oma paremaks pidamist jälgida. Meile seletatakse otsata, kui suur nõudmine olevat üksus-olla-tahtmine, kui kasulik olevat olla üks nullidest, millega miljoneid tähistatakse. Meile õpetatakse: saavutus olevat vastupidises suhtes vabaduspüüdega ja üksiku võimalus, „oma õnne sepp olla“, kõrvaldavat mõtte, et peab õnnelikuks saama vastavalt oma erilaadile. Meile näidatakse teed seltskonna tippu, kus paljud ohverdavad eelarvamisele, ja hoiatatakse meid kuuluma kangeks jäänd kuklaga ja tardund põlvedega vähemikku.

Me saame varakult teada, kuidas nende käsi käis, kes hoolimata partei-survest endi vabadusel püsisid; kes üstavust enestesse vastu kõrgemaks pidasid, kui ühetaolisust teistega; kes endile lubasid oma põhimõtteid selle asemel, et neid teistelt laenata; kes oma rinnas olevaile tundeile pigemini järgnesid, kui teatavate sõprade omile; kes oma de mõtetega tulid ja ei tahtnud rahulduda „avaliku arvamisega“.

Need „uhked“ on tõesti oma palga saand! Nende sõbrad on ruttand nende päale kaebama või neist end lahti ütleva. Nende tuttavad on ikka teadnud, et nad olid „iseloomuta ja mitteustavad“. Valitsev enamik on selgesti tõestand, nad olevat hädaohtlikud inimesed, inimesed „ilma põhimõteteta!“ Et säärase otsuste alla sattuda, ei olnud sugugi vaja, et need inimesed oleks tulnud uue usuga või ümberõukava ühiskonnaõpetusega. Jatkus sellest, et nad püüdsid mingisugust erakundlist survet, mitteõiglase otsuse teostamist, südametunnistuse vägivaldset käsitamist ära hoida. Või et nad mõne inimese iseloomu kaitsesid, olgugi et nad ta vaateid häaks ei kiitnud, või ta vaated kaitse alla võtsid, olgugi et ta iseloomu ei võind tunnustada. Jah, mõnikord oli juba sellestki küllalt, kui konservatiivses¹⁾ ringkonnas tõendeti, et mitte iga radikaal kahemõtteline iseloom pole, või radikaalses²⁾, et mitte iga konservatiiv lollpää pole — et ise oma aususe või arusaamise poolest kahtlaseks peetud saada. Kui end õigel ajal ei lasta hoiatada, vaid jäädakse õiguse juure oma arvamist ütelda, oma südametunnistuse järgi teha, oma mõistuse põhjal otsustada — siis otsustavad juhuslikud põhjused, kas otsaks on igapäevane, aeglane naljasurm või suur traagiline saatus.

Kuid ometi on olnud igas põlves inimesi, kes julgesid ainuli ise-enesed olla: kel jatkus häbematus, oma enda algatusel mõtelda, tegutseda, armastada, luuletada, luua. Need on, kellest elame; need on, kelle julgus nende oma inimpõlve poolt jultumuseks ristiti ja järgnenute poolt suurteona ülisteti või ilmutusena jumaldeti.

Nende eeldused olid samad, mis meilgi. Kõikide aegade kangelased pidid võitlema leiva- ja aukeasustega, oma aja kriitikaga jne. Kuid need kangelased võitsid, sest et neil julgust oli. Ja iga aeg, mille mõtted võitvad

1) konservatiivne — alalhoidlik.

1) isiksus — personaalsus, omapäraselt väljakujunend isik.

2) radikaalne — põhjalikku uuendust taotlev.

olid, iga aeg, mis särand hiilgusest ning kuumusest, iga aeg, milles voolasid loovad või uuendavad jõud, on olnud aeg, mil paljuil inimesil julgust oli. Neil ajal on üksikul julguse omamiseks vähem julgust tarvis. Sest see omadus on kõigist kõige paremini edesiantav – väljaarvatud argus! Kõik kuivad, tühjad, hiilgeta ajad on arad. Ja neil ajal nõuab nii julguse alalhoidmine kui ka saavutamine üksikult suuremat jõupingutust.

Elame ajajärgul, mille omane pole, julgust edendada. Üleminekuajad nõrgendavad julgust, mis ju suurel määral põhjeneb kujunend veendumuste kindlusel. Aga nimelt seepärast, et kriitilisel ajal julgus kergesti kaob, on seda kaaluvamaid põhjusi ta jälleomandamiseks.

On vaja julgust tõe otsimiseks, aga ka temast ilmaolemiseks, kui me teda ei jõua saavutada; julgust tegutseda ja julgust puhata. Julgust on vaja õnne haaramiseks nagu ka ta ohverdamiseks. Mõnikord on julgus ootamises, teinekord tegutsemises. Täna on vaja julgust üksiseismiseks, homme eneselle meelsusliitlaste¹⁾ kogumiseks; kord on julgusest, oma õigus endale võtta, teinekord, ta anda.

Ilma julguseta ei või põlata, veel vähem armastada. Ilma julguseta ei või õiguses elada ja veel vähem surra. Olgu meil julgust — siis leiame, et meil enam vabadust ning enam õnne on, kui aimasime.

Me pole nii julmad või nii rumalad, nii juletud või nii mitteausad, kui näime. Oleme vaid palju aremad, kui aimame. Argusest teeme kurja, piiname, surume, lühendame üksteist õiguses.

Võitleme arguse vastu — ja elu saab ilusamaks kõigi loovate jõudude läbi, mis vabaks saavad; häätahte läbi, mis hakkab tegutsema; kõige sümpaatia läbi, mis tegevusvärskeks, kõigi mõtete ja tunnete läbi, mis otsekohesteks saavad. Enneaimamata omapärasused toovad esile vaheldusrikkuse, kus

seni ainult vaesust ja seisakut oli. Elutunde summa saab tuhatkordseks, kui kõik korraga hakkame julgema! Kui julgeksime, seda usku tunnistada, mille me saavutand, selle asemel, mille me kaotand; põhimõtteid näidata, mis meil on, mitte niisuguseid, mida me eales pole mõtelnud; ja meie endi kogumusi hinnata, ka kui nad me meelsusliitlaste omist erinevad! Kui me julgeks oma kahtlused alal hoida, kuigi teiste juures kindlust näeme, ja meie usulauseid, kuigi teistel kahtlusi! Kui endile lubaksime me vastaliste teenused ja me meelsusliitlaste vead tunnustada: anneterikas olla oma usaldusega, kuid kokkuhoidlik kohtuotsustega! Kui julgeksime alandlik olla selle ees, mida me ei tea, kuid uhke kindlusest, mille oleme kättevõidelnud! Kui tahaksime julgeda me endi hääkspidamise ja me endi abiallikate järgi elada, me endi maitse järgi nautida, ja õpiksime seda kandma, et teiste juures sama näeme! Kui katsumsime teiste tegevuspõhjust hinnata, ka kui me nende arvamiste vastu peame välja astuma või nende arvamisid laimama, ka kui me nende isikust kõrgelt hindame! Kui püüaksime kõik parteid jätta — pääle me enda oma.

Ja lõpuks: kui julgeksime, argust arguseks nimetada selle asemel, et seda aukartuse, ühistunde, mõõdu, arvessevõtu ja takti nimega katta!

Siis näeksime täiesti uut olemist! Meil võiks olla läbikäimisi maskeraadide asemel; arvamistevahetusi sõnatülide või sõnademängu asemel; tegevust refleksiigutuste asemel; kordamiste asemel produktiivsus; vastastikkuse vaate uurimist nende vaadete valetamise asemel; elukogemusi seniste päritud arvamiste asemel; dogmade²⁾ asemel usu esemeid. Ühe sõnaga: meil oleks vabadus selle asemel, mis praegu, et oleme nagu karpidesse topitud, sedelitega varustatud, partiideks sorteeritud, kataloogides loeteldud, kategooriasse jaotatud, univormidesse pistatud.

1) meelsusliitlane — sama meelsusega, vaadetega, püüetega inimene.

2) dogma — kivinend, muutumatu õppe-lause.

„Viimati aga võtab egoism endale liig palju ruumi, kui julgus isiksusele vaba tee valmistab?“ ütleb mõni altruist³⁾). Kuid kas pole just argus julm? Kas pole vaja julgust, et hää olla? Kas pole vabadus kõige tõsise andumuse eeldus? Kas ei too õnn, olla iseseisev, endaga kaasa õnne, olla ausameelne?

Jah, kas ei pidand enesettuse kuulutaja seepärast surema, et tal oli julgust seista üksi, selle asemel, et omale parteid kujundada; julgust, olla ta ise,

kuna ta oma aja sidemed hävitas; julgust uskuda vabadusse?!

Seepärast ei või häduse käsk, teistele kõik teha mida endale soovitakse, vastolus seista julguse näitamisega. Hoopis vastupidi, see käsk on — teisest vaatekohast — sama igavene mõte, mis helleenlase manitsuse kaudu väljendatud:

„Uskuge, et õnn põhjeneb vabadusel ja vabadus julgusel“.

Kogust „Essays“ tõlkind Are.

CHARLES WAGNER.

Hirm.

Mehisuse vastandiks on hirm, salapärane ja kohutav jõud. Ärgu arvatagu, et ainult teadmatuse ja metsluse ajajärgud on olnud selle sünge valitsuskepi all. Ürgelises maailmas oli hirm kahtlemata kõige tähtsam tegur, nagu elajate riigiski. Kõike kartes ja kahtlustades silm aineti vahtimas ja kõrv erkšana kõike kuulatamas, niisugune on tagaaetud metslooma-vaesekeese saatus. Selline oli inimesegi saatus noil ajal, mil ta oli relvatu enesest võimsamate metsaliste ja loodusjõudude ees. Määratu suur võis olla hirm, mida inimene siis tundis, Üldse on hirm me vihasim vaenlane. Temast ei ole veel võitu saadud. Küll on mingi loomulik kartumus ja julge kindlus noortele loomupärane. Hiljem aga muutuvad nemadki ebausklikuks, kõik hirmutab neid.

Kardetakse kannatust, kardetakse keeldumust, kardetakse ponnistust¹⁾ ja enne kõike — milles peituvadki kõik muud hirmud — kardetakse surma. Vana Cato²⁾ teadis mida kõneles, öeldes oma

kaaskodanikkudelle: „me kardame liiaks surma, maapagu ja vaesusust“.

Õnnetu on see, kes kardab, kuna ta kohtab kohe enesest tugevama, kes ta nõrkust tarvitab enese kasuks. Kui me nõrk külg teatavaks saab, siis haaratakse sellest kinni ja meid hakatakse talutama, nagu karu, kellel rõngas ninas. Hirm teeb meist orjad. Ja on palju neid, kes kasutavad me kartust.

On valitsussüsteeme, mis ehitatud hirmule, on usundeid, mis tugevad hirmul.

Mõned kasvatusmeetodidki püstitatakse sellele aluspõhjale. Leidub isegi komblusõpetus, mis põhjeneb hirmutundel. Tolle komblusõpetuse päämõte on seesugune: hää on sääal, kus pole kartuse, löökide saamise ja raha kaotamise hädahohtu. Paljudelgi inimestel pole muud eluohjet. Sellega võivad nad küll vältida suuri pahesid, kuid neid ei saa pidada julgeteks inimesteks. Sageli võib hädahoht olla, kui jääme ausaks, aitame ligimest, kõneleme tõtt, jääme kindlaks oma tõekspidedelle, ühesõnaga — täidame oma kohut Isegi häälteol võivad mõnikord olla halvad tagajärjed. On hää seda teada, iseäranis kui ollakse noor. Kui hirm tagajärgede eest hoiab meid mõnikord eemale halvast, siis seda sagedamini hoiab ta

3) altruist (lad. keeli alter — teine) seesuguse ilmavaatega isik, kes end oma mõtteviisis ja tegudes laseb juhtida eestkätt teiste isikute hääst käekäigust.

1) ponnistus — jõupingutus.

2) Cato, vanem — kuulsaid Rooma riigimehi, elas 234—149 a. e. Kr. Puunia sõdade ajal nõudis Carthago hävitamist.

meid eemale hääst. Ei, hirm pole sarnane tunne, millele võib ehitada kombulsoõpetuse. See on enne kõike kõlblike hävingu soodustaja. Mõtisklegu selle üle ka need, kes püüavad noorte meele terutada¹⁾ tervishoiuõpetust. See on hää asi, kui aga ei minda liialdusteni. Kui me inimestesse hirmu taudide eest kasvatame, siis võib järgneda, et

Nüüd jõuan iselaadi hirmu juure, mille vastu keegi pole küllaldaselt varustatud: naeruväärsuse hirm. Prantsuse vanasõna ütleb, et „naeruvääristamine tapab“. Ent tollest ebausust peame vallanduma¹⁾, samuti kui arglikust nõrkusestki. Naeruvääristamine ei tapa teisi kui neid, kes seda usuvad. Naeruväärseks saamine ei ole küllal-

Eero Järnefelt.

Reed teel.

nad kannatavad alalise hirmu piina all, mis neid võib olla teeb üsna saamatuks. Haiguste üleliigne pelgamine on mehisuse puuduse algus. Pange tähele, et see, kes liig ükskõrgselt hoidub ebatervetest mõjutustest, viimaks ei hoiduks kohustustestki. Kohustus on sageligi üsna ebaterve. Kuid ei nohu ega raskemagi taudi kartus või meid takistada mehisust osutamast.

* * *

1) terutama — kindlasti meele tuletama, käskivalt toonitama.

dane põhjus pakku põgenemiseks. Millist ideed, leidust, asutust, inimest, tegu ei ole naeruvääristatud? „Te' olete naeruväärt“, on nende viimane põhjendus, kes muud enam ei oska. See vastab — ainult vähe teisiti — rusika või mõõga löögile, laimule, kõigele, mis midagi ei tõenda ega pole kunagi tõendand. On ju kõike pilgatud, mis meil on parimaid, pühimaid, puhtamaid suurtoid ja väärtusi. Naeruvääristuse surmav mõju on nii väike, et just seda, mida kõige enam on pilgatud,

1) vallanduma — lahti saama, vabanema.

kõige vähem on suudetud hukutada. Olgugi et targad ja ausad inimesed on naernud rumaluse, pahede ja eriskummaliste¹⁾ kommete üle, kuid sellest hoolimata idaneb rumalus, kasvavad pahed ja õilmitseb lopsakalt iseäratsemine. Ja olgugi et kahtlejad, küünikud²⁾, teravalt pilkasid usku, voorust, õigust, ometi usk ei hävine, voorus püsib ja õiglus on surematu.

Jõudkem selguselle naerdavuse kohta ja ütlegem eneselle, et keegi meis ikka leiab midagi naeruväärset. Aga just see suur hirm naeruväärsuse eest on ise naeruväärne. Sest see, kes nii püüab toimida, et keegi teda kunagi milleski ei naeraks, on nagu inimene, kes teele minnes ei taha astuda ei pahema ega parema jalaga ega mõlemaga korraga hüpata. Võimata on vältida naeru. Peab rahulduma sellega, et õppida sellele vastupanema rahulise meelega. Siis märkame, et me hirm oli vaid tühine puukuju. Noorsugugi ohverdab sellele õudsele jumalalle. Ei teeks halba, kui sellele ohverdetaks ainult vead. Kuid ta ohverdab ka hääd mõtted ja lootused, vaimustuse ja harduse³⁾ aarded⁴⁾.

Heidetakse kullapalad käest, kui möödamineja saadab nende pihta oma pilke. Tõstkem mässu, otsigem omale liitlasi selle leviva hukatuse vastu.

* * *

Mõtisklegu iga noorur õiglaselt ja rahulikult hirmu küsimuse üle, sest see on elu ja surma küsimus. Parema metsloomade küüsis kui viirastusaime duste võimus. Ja kui piinav on elu täis hirmu ja rahunust! Oi inimest-vaesekest, kes kulgeb teedel kui taga-aetud metsloom, kelle taga hulub koortekari ja kellel pole pilgukski rahu ega puhkust. Sest üha⁵⁾ on teda ähvardamas mingi hädaoht, üha varas luu-

1) eriskummaline — iseäranis imelik, iseäralik, veider.

2) küünik — kibe pilkaja.

3) hardus — pühalik, aupaklik olek.

4) aare (-rde) — kallis varandus.

5) üha — ikka, ikka veel, ühtelugu.

ramas, tuli küdemas, taudiseeme varitsemas, irvihammas haaramas.

Noor sõber, vaata oma südamesse. Kas sa kardad? Ja mida sa kardad? Ütle mulle, mida sa pelgad, siis ütlen sulle, kes sa oled. Sest inimese tegumoest oleneb ta hirmu laad. Kuid ma ütlen sulle ka, kuidas hirmust paraneda. Ja millisest taudist sooviksid sa meelsamini paraneda kui sellest?

Olgu siin mõningaid nõuandeid, mis aitavad sind hirmule vastu panna.

Tean, et need abinõud on küll kaunis tähtsusetud. Aga ärgem neid seepärast halvaks pidagem. Pea vähem haaval õppima — nagu ütleb keegi muinasaja kangelane — oma keha sinna viima, kus ta kardab liikuda. On ülinärvilikkusest tekkiv hirm ja on hirm, mille asupaik on meelekujutlustes. Võidame juba sellega palju, et tunneme iseennast ja selgitame eneselle, et välisilma tõelikkus ei vasta kohustavale õuduselle, mida tunneme. Saksakeelne ütlus *ich fürchte mich* sisaldab sügava psükoloogilise tõe. Sõnasõnalt tähendab see „ma kardan ennast“, ja üldse on hirmu kuningriik enestes. Tunnistagem seda alandlikult ning püüd- kem end parandada. Peab harjuma sellega, mida kardetakse ning vaatama seda palest palesse. See mis kaugelt näib hiiglane, on lähidalt vaadates sageli loomulikku suurust. Selle eest põgenedes, mida kardame, ei vähene hirm, vaid otse vastuksa. Ei karda keegi ööd nii nagu lapsed. Neil on hirm üksi teedel käia, üksi käia metsas. Kui neile see aga juhtub, siis ei pea nad mitte peitu põgenema esimest häälitust kuuldes või varju vilksatust nähes. Mida enam nad jookseksid, seda enam nad kardaksid. Lõppeks arvaksid nad, et põrguliste parv on nende kannul. Ja nii juhtub kõikjal. Oi põgenejaid! Mida rohkem neid on, seda suurem on nende viletsus, sest hirm, samuti kui julguski, on nakkav. Kohe esimesel ilmumisel peab hirmule vastu astuma.

Peame enese juures tarvitama neid vahendeid, millega rahustetakse peru hobust. Kohe kui nad püüavad hüpata tee ääre või ajavad kokkunult kõrvad

kikki, tõmmatagu ohjad pingule ja lõdagu piitsaga. See aitab neid rahustada. Ja kui teatakse end olevat tundeerk, kergesti kokkuv ja meelerahu kaotav, siis peab lakkamatult valvel olema enese üle. Me meelegujutlused ja närvid teatavad meile sündmustest kui hullud sõnumetoojad, kes hingeldades ja nõrkedes lõõtsutavad meile koleda uudise. Nad on ainult pooliti näind sündmuse, kaugelt ja halvasti. Ei või kunagi uskuda nende sõnu, vaid uurida sõnumeandjat ja oodata asjalikumaid lisateateid. Muidu astutakse vale samme. Hirmund inimeste hulk, kes liialdavad kõike ja õhutavad järeljätmatult ka teisi, on kui hullude kari. Rahulik inimene sarnaste narride keerises on kui taeva and. Vähehaaval juhib ta nood hullund arusaamisele, et asi polegi nii halb, kui nad kujutlevad, ja et nende hirm asja igal juhtumisel halvendab.

Kõigist neist häist omadustest, mis peituvad mehises südames, ei tunne ma ühtki väärtuslikumat, kui võimet rahustada ja vaigistada. See teeb vabisevad põlved taas vankumatuks, see julgustab väetima meele ja toob korda, selgust ja rahu segadustessegi.

Nii sõjas kui rahus, nii ühiskondlises elus kui ka kodus vajame enne kõike meelegindlust.

* * *

Aga peab tunnustama, et oma mõjuvusest hoolimata on need üksikud meelegulgu pingutused ainult väikesteks vahendeiks.

Suure pääabinõu puududes püsib ehitus poolikuna ja peame ikka kartma, et kuskilt praost pääseb sisse hirm. Olgu ka pääabinõu: meis peab sündima midagi, mis peletab hirmu, — see midagi on armastus. Hirmu alglätkeks on egoism. Igaüks, kes kõik omad lootused ja oma õnnevõimalused koon-dab enese isikusse, peab kartma. Ses elu alamas õhkkunnas, kus juurduvad ja kasvavad võidupüüded ja isekad soovid, ei ole kaitset silmapilgukski. Peab õppima armastama midagi väljapool ennast, midagi suuremat ja vähem habrast. Tõeline julgus, mis ei ole ai-

nult ühe päeva õitsev lill ega pelga füüsilist vahvust, väljub armastusest. Iga õige ja mehine tegu ja iga õige elu on omalt olemuselt enese andmine. Julge on see inimene, kes läheb võitlusesse tõe, õiguse, nõrga ja isamaa kaitseks. Tema veendumuseks on, et see veel pole elu, kuid me sööme, joome, naudime, kui meil on soontes pisar verd js silmis valgussära. Vaid et elu on enese ohverdamine neile nägematuile tõdedele, mis üksi annavad maapäälsele elule ta tähtsuse ja väärtuse.

* * *

Noor eluteedkäija, kui sa armastad kirkast vaikust, meelerahu ning taevalikku muretust, siis pead hirmu vastu astuma kindluse ja julgusega. Sel päeval, mil sa oma mõtete keskpunkti asetad enesest kõrgemale, mil sa kõige enam kardad viletsa teo tegemist, vabaned sa madalamaist kartustest. Sel päeval õpid sa mõistma seda, mida ei mõista see, kel pole muud jumalat päale ta enese. Ainult see märkab, miks tal on pää õlgadel, kes seda on valmis andma õiguse eest. Ainult see elab ja naudib elu, kes end valmis on ohverdama armastusest. Ainult see on vaba, kes enese on annud Jumalalle. Jumalakar-tus vabastab meid kõigest muust kartusest.

Niisugusest meelsusest saavad alguse kõik julged teod. Kõrgema vaimu jõu ja selle võimsa mõju saladus on just see, et vähimagi teo, vähimagi sõna taga tunneme otsust sammuda kõikumatult lõpuni.

Lõpetan ühe noore sõjamehe sõnades, kes vastas, kui talt küsiti, mida ta oli tunnud oma esimeses lahingus. Ta vastas:

„Mina pelgasin, et kardan, kuid ei kartnudki“.

See on vapr mehe jutt! Püüdke olla tema sarnased: pelgama ei, et kardame, siis ei karda meie kunagi.

Kogust: „Miehuullisuus“
tõikind H. T.

Sokrates.

(470 — 399 e. Kr.).

Neljanda aastasaja lõpu poole e. Kr. nähti Ateenas imelikku halvasti riides, paljajalgist, kuid selle juures elavat, tervet ning rõõmsat meest tänavail rändavat. Igalpool, kus oli inimesi, liikus ta. Tihti saatsid teda jüngridki; viimaseid ei olnud palju, kuid nad olid ustavad.

Nii liikus ta terve päeva, peatus, kus oli kohane juhuse, algas juttu. Millest aga kõneles Sokrates, nagu nimeteti seda meest, kujuraiuja (käsitöölise) Sofroniskose ja ämma-emand Fainarete poega? Ta algas küsimustega, mis puutusid inimeste igapäevasesse ellu, läks siis järjest kaugemale, üldisemale ja viis oma küsimustega inimesed päris segadusse. Kõige suurema segaduse saavutand, katkestas ta jutu, jättes inimese oma hätta.

Mida püüdis ta säärase teguviisiga? Tahtis ta inimeste üle naerda, nagu seda olid teind sofistid?¹⁾ Oleks võind sedagi arvata.

Oli ju Sokrates tõesti ironik, kes nii mõnelegi iseteadlikule „targale“ selle mittemidagi-teadmise tõestas. Ja

1) Sofistid — nii nimeteti algul Hellases mõtlejaid ja kirjatarku üldse. Hiljem — osavaid kõnekunstnikke, kes omi väiteid kaitsevad tõest küsimata. Seepärast muutus nende mõtteteadus teravmeelseks, kuid ebaausaks paisteteaduseks.

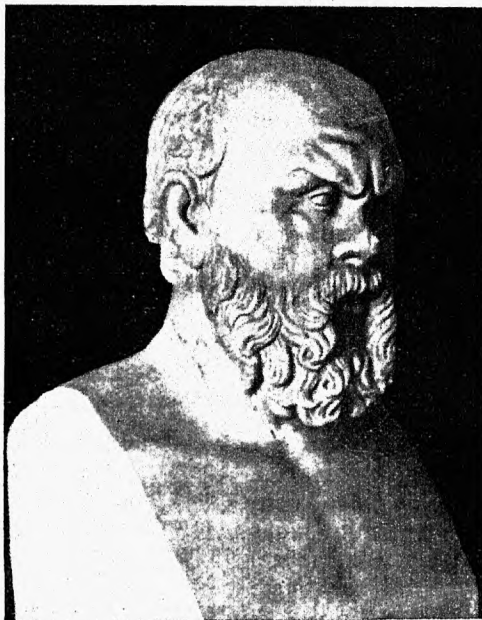
kui siis niisugune pääpesu saanu Sokrateselt nõudis, see näidaku ometi enda tarkust, siis seletas Sokrates: ta ei olevat oma tarkusest eales juttugi teind. Ainuke paremus teistega võrreldes olevat tal see: ta on teadlik oma mitte-teadmise suhtes, teised aga ei.

Nii, näeme, Sokrates tahab inimesi äratada, tahab neid ergutada selguselle jõudma oma tegevuse, tahtmise, olemise kohta. Mitte tegevuseta olekut, põhjendamata arvamist, et kõik parimas korras, vaid alalist valvust on vaja! „On tarvis tunnetada hääd, kes hää tunnetand, ei tee ülekohtu,“ ütleb Sokrates — inimene, kes alati julges, õigemini, kel mõõda pääsmatuks kohtusteks oli — oma sisemise hääle järgi toimida. Teisiti oli võimata.

Isegi siis, kui ta ülekohtuselt

kohtu alla anti (süüdisteti teda uute jumaluste sisseseadmis-kavatsustes ja noorsoo eksitamis) ja surma mõisteti, jäi ta truuks oma veendumustele, jäi ustavaks oma sisemisele häälele, mis teda juhtind terve eluaja.

Ta mõisteti mürgisurma; kohtuotsuse teostamine aga viibis tervelt 30 päeva, sest et tol ajal peeti suuri pühi. Ta sõbrad oleks saand teda päästa, ta põgenema aidata, kuid Sokrates keeldus sellest. Ta ütles: „Arale on omane kõrvale hiilida ja lahingu ridamu jätta.

Sokrates.

Mida isamaa käsib, kas sõjas või kohtu ees, kas ta meid lööb või seob, haavab või tapab, teostugu; sest me võlgname isamaale enam aukartust ja tänu, kui vanemaile.“ Nii hindas see suurvaim isamaad!

Surma ta ei kartnud. Kohtu ees ütles ta: „Surma karta, isandad, tähendab kujutella, et tark ollakse, kuigi seda ei olda; sest usutakse midagi teadvat, mida ei teata. Keegi ei tea, kas surm pole suurim hüvedest, kardetakse teda aga, nagu teataks, et ta on suurim pahe!“

Sokratese surma aga kirjeldab ta õpilane Platoon,¹⁾ kes ise selle juures oli, järgnevalt (toome ainult kirjelduse lõpposa):

“Pärast neid sõnu läks Sokrates teisse tuppa, et end pesta. Kriton²⁾ järgnes talie, meid aga käskis ta oodata. Ootasime ja rääkisime isekeskis vastkäsitletud aimest, mille veel kord läbi mõtlesime. Siis süvenesime jälle suuresse õnnetusse, mis meid taband; oli meil ju tunne, nagu oleksime endi isa kaotand ja peaksime vaeslastena oma elu veetma.

Kui ta end oli pesend, toodi ta lapsed ta juure; tal oli kaks väikest poega ja üks täiskasvand poeg; ka temaga sugulased naised tulid. Ta ajas nendega, Kritoni juuresolles, juttu, jagas neile ülesandeid ja käskis siis naistel ja lastel minna ning tuli ise meie juure.

Juba oli päike loojenemas, sest Sokrates oli sees palju aega viibind. Pesemast tulnud, istus ta meie juure, ei rääkind aga enam palju. Sääl tuligi juba üksteistkümmemehe³⁾ saadik, astus ta juure ning ütles: „Sokrates, mida teiste juures olen näind, nimelt, et mulle etteheiteid tehakse ja mind neatakse, kui ülemuse käsul pean teatama,

et aeg mürki juua — seda ei saa ma sinu juures näha. Sind olen terve selle aja kestel tundma õppind ausameelseima, sõbraliku⁴⁾ma ning parima inimesena kõigist, kes eales siia vangikotta tulnud; seepärast tean ka, et sa minuga vihane ei ole, vaid nendega, kes süüdlased ning keda sa tunnend. Sa tead, missuguse teate sulle pean edesiandma, ela hästi siis ja katsu möödapääsamatut võimalikult kergelt kanda!“ Pisarad silmis, pööras ta ümber ja läks. Sokrates vaatas talle järele ja ütles: „Ela sinagi hästi! Tahan teha“ nagu ütlesid. Ja ühtlasi ütles ta meile: „Kui peenetundelik on see inimene! Igapäiv tuli ta mu juure ja rääkis tihti minuga ning oli armas ja sõbralik. Ja nüüdki nutab ta minu pärast nii otsekohele! — Kuid meie, Kriton, teeme nii, nagu ta ütles ning toogu keegi mürk, kui see juba valmis; kui mitte, siis valmistetagu ta. Ja Kriton ütles: „Ah, Sokrates, arvan, et päike veel mägedel asub ja veel looja ei ole läind; ka tean, et teised alles hilja õhtul, kaua pärast seda, kui neile kästüd, mürgi jõid. Enne seda sõid ja jõid nad tublisti ning veetsid aja oma armsatega. Ära ruttu, on veel aega.“

Sokrates vastas: „Armas Kriton, nood, kellest sa rääkisid, tegid õieti, sest nad lootsid sellega midagi võita; samuti on mul õigus, kui ma teisiti teen. Sest ma ei usu, et midagi võidan, kui vähe hiljem joon, vaid, et ainult enda ees naeruvääriliseks saan, kuna elu küljes ripun ja kitsi olen silmapilkude poolest, mis enam minu omad ei ole. Mine siis ning tee, mis käsin.“

Kui Kriton seda kuuis, andis ta ühele orjale märku, kes lähedal seisis. Ori läks välja ja tuli varsti mehega, kes mürki pidi andma ning seda valmistetult karikas kandis. Kui Sokrates meest nägi, küsis ta:

„Hää sõber, sa tunnend asja: mis peab sellega tegema?“ „Mitte midagi muud,“ vastas too, „kui jooma ja edesitagasi käima, kuni jalad sul raskeks lähevad; siis heida maha. Nii mõjub ta.“

1) Platon — 428 — 348 e. Kr. Kuulsaim Hellase mõtleteadlane, akadeemilise filosoofidekooli asutaja ja ideeõpetuse looja.

2) Sokratese jänger.

3) Vangimaja valitses 11-meheline komisjon.

Nende sõnadega ulatas ta karika Sokratesele. See võttis tolle ja küsis täiesti rõõmsalt, ilma mingisuguse väri- nana, ilma näovärvi või -jooni muu- mata, oma hariliku kindla pilguga meest vaadeldes: „Kas võiks sellest joogist vähe maha valada, jookohvriks jumalaile?“ „Me valmistame,“ vastas see „täpselt niipalju, kui joogi mõjumiseks vaja.“ „Mõistan,“ sõnas Sokrates. „Aga jumalaid tohib ja peab paluma, et rän- nak siit teisale õnnelikult kujuneks. Seepärast palun ma ning see sün- digu!“

Pärast neid sõnu jõi ta karika ühe sõõmuga tühjaks, kergelt ning rõõm- salt. Seni olid enamad meist nuttu ta- gäsi hoidnud, kui aga nägime ta joomist ning karika ärapanemist, ei suutnud me endid enam hoida.

Mulgi tungisid pisarad ojadena sil- mist, nii et oma näo katsin ja kaebama hakkasin — mitte tema, vaid minu enese saatuse pärast, sest et niisuguse sõbra pidin kaotama. Kriton oli juba enne mind üles tõusnud, kuna ta pisa- raid ei suutnud tagasi hoida. Apolló- doros¹⁾ oli juba kaua vahetpidamata nutnud ja nuuksus nüüd kõvasti, kisen- das ja kaebas nii, et keegi juuresoli- jaist pisarateta ei jäänd pääle Sokra- tese enese. See ütles: „Mida teete, te imelikud inimesed! Olen ju naised pääsjalikult sellepärast ära saatnud, et nad sääraseid rumalusi ei teeks, sest olen kuulnud, et rahus ning vaikuses

peab surema. Olge siis wait ja võtke end kokku!“

Kui seda kuulsime, häbenesime ja jätsime nutu. Tema aga käis edesi- tagasi kuni tal, nagu ütles, jalad ras- keks läksid; siis heitis ta selili. Sest nii oli mürgiandnud mees käskind. Ja see puudutas teda aegajalt ning vaatas ta jalgu ning reisi. Siis surus ta tuge- vasti jalale ja küsis, kas ta seda tun- neb; Sokrates vastas „ei“. Mees tegi samuti säärttega ja nii edesi üles min- nes näitas ta meile, kuidas keha kül- maks ning kangeks läks. Veel kord puudutas ta Sokratest ja ütles, kui mürk südameni jõudvat, tulevat surm. — Kui Sokratese alumine kehapool juba kaunis külm oli, lõi ta katte näo eest tagasi — ta oli end nimelt kinni kat- nud — ja ütles oma viimsed sõnad: „Kriton, me võlgname Asklepiosele¹⁾ ühe kuke. Ohverdage ta ning ärge unustage seda!“

„Nii tehakse,“ ütles Kriton „on sul meile veel midagi ütelda?“ Sellele küsimusele ei saand ta enam vastust. Natukese aja pärast rappus Sokrates vähe; siis võttis teener katte ta päält — nägime, et ta silmad olid murdud. Kui Kriton seda nägi, sulges ta tema suu ja silmad.

Niisugune oli meie sõbra, meie ar- vamise järgi kõikide aegade parima, eriti aga arusaajaima ning õiglaseima mehe ots!“

BJÖRNSTJERNE BJÖRNSSON.

Rõõmus poiss.

I.

Nils oli ta nimi; sündides karjus ta. Ent kui ta emasüles juba istuda oskas — naeris ta ja kui õhtul tuli süüeteti, nae- ris ta, mis kajas. Aga kui tulele lähi- neda ei tohtind, nuttis ta jälle. „Kind- lasti saab polsist midagi iseäralikku“, ütles ta ema.

Maja, kus poiss sündind, seisis mägiseina varjus, mis polnud liig kõrge. Männid ja kased noogutelesid säält alla ja metskirsi- puu puistesles õisi katuselle, kui õitseag oli. Ülal katusel hüples sikuke; too kuulus Nilsile. Ta pidi säält karjatsema, sest säält ei võind ta

1) Arstimiskunsti jumalalle terveksaa- mise puhul — sest Sokrates võttis surmagi vist terveksaamisena.

1) Sokratese õpilane.

kuhugi jääda ja Nils kandis rohtu ja lehti ta sõime õöks. Ühel ilusal päeval aga kargas sikuke mäele üles; säääl polnud ta varem kunagi käind. Kui Nils toast õhtuootelt tuli, ei näind ta sikku ja mõtles kohe rebase pääle. Selle mõtte juures löi ta süda külmaks, ta vahtis siia ja sinna ja kuulatas: „Mek — mek — mek — meke — sikuke!“ „Mä — ä — ä — äh“ mõkitas sikk mägiveerelt, ulatas pää üle ääre ja vaatas alla.

Siku kõrval „aga põlvitas tilluke tüdruk: „On see sinu sikuke?“ — küsis ta. Nilsil silmad läksid suureks ja suu lahti, ta pani käed püksitasku. „Aga kes sina oled?“ „Olen ju Margit — ema väikene ja isa viiul, maja haldjas ja Nõmmela Ola Nordistueni lapselaps; sügisel saan nelja aastaseks, kaks päeva pärast esimest hallaööd — jah!“

„See sa siis oled“, ütles Nils ja tõmbas hinge tagasi, sest kuni tüdrukukene rääkis, ei julgend ta hingata.

„On sikuke sinu oma?“ — päris Margit uuesti. „Jah“; vastas poiss ja piilus üles. „Mulle meeldib sikuke hästi. Kas sa ei tahaks teda mulle kinkida?“

„Ei. Ei taha!“

Margit lebas mäel, mõtiskles ja vaatas Nilsile alla, lõppeks ütles ta: „Aga kui sulle võikringli annaksin ta eest, tohin siis sikukese eneselle võtta?“

Nils oli vaeserahva laps. Võikringlit oli ta elus vaid korra sõõnd — siis, kui vanaisa neid külastas. See oli aga hää maitsend, nii magusat polnud ta enam eluilmas saand.

„Näita seda kringlit enne“, palus ta. Ja Margit näitas; see oli küll suur kringel. „Säh!“ — hõikas ta ja viskas kringli alla. — „Ai, katki läks“ — ütles poiss, korjas kringlikillud kokku ja pisimat raasu pidi ta maitsma. See sulas suhu ja enne kui ta märkas, oli terve kringel otsaski.

„Nüüd aga on sikuke minu!“ — hüüdis tüdruk. Poisil jäi viimne paluke kurku kinni; tilluke tüdruk aga lamas rohus ja naeris, ning sikuke, — karv mustjaspruun ja rinnaesine valge,

— seisis ta kõrval ja vaatas viltupäi aila.

„Jäta ta mulle natukesekski veel“, nurus poiss ja ta süda löi valjusti. Aga tüdruk naeris veel enam ja tõusis püsti.

„Ei, sikuke kuulub nüüd mulle“ — ja ta löi käed looma kaela ümber, võttis sinise sukapaela ning sidus siku sellega. Nils vaatas. Nüüd tahtis laps minna ja sikutas looma enesega; see aga pani vastu, vahtis aineti alla ja määgis. Väike tüdruk haaras käega ta lakka, teisega paelasõlptusse ja kõneles kallistades:

„Tule, sikuke, sa tohid ühes tuppa tulla, tohid süüa valgest vaagnast ja mu punasest põllest“, — ja siis laulis ta:

Sammu, sikk, poisi juure,
Vao, vasik, lehma juure.

Tule, kassikene tuppa,
valge villa vakka.

Tule, tillukene ani,
kes su munele pani?

Tulge, kanakesed, sõõma,
kaagutama ja jooma.

Tulge, sinised tuid,
— kust nad tanud küll said?

Päike loojeneb pea,
kas sa siis ei tea,
et suvi, suvi, suvi on ligidal,
aga sügise on kaugemal.“

Säääl seisis poiss nüüd. Sikuga oli ta mängind talvest saadik, mil ta sündind ja kunagi polnud ta mõtelnud, et nad lahkuda võiksid. Nüüd äkki oli see sündind ja ta ei näe sikku eales, ealeski enam.

Ema tuli laulu ümisedes rannalt puukibudega, mida ta küürind. Ta nägi oma poissi rohus istuvat ja nutvat ning tuli ta juure. „Miks sa nutad?“

„Oh sikk, sikuke...“

„Aga kus sikk siis on?“ — küsis ta ema ja vaatas katuselle.

„Too ei tule ilmaski tagasi“ — nuuksus poiss.

„Aga laps, kuis nii?“

Nils ei tahtnud lausa ütelda.

„Kas rebane viis siku? — usutles ema.

„Oh, tahaksin, see oleks rebane olnud...“

„Mis sa ometi räägid! — imestus ema, — „mis juhtus sikuga?“

„C—o—o—h—ma— müüsin ta — kringli eest.“

Vaevalt sai ta seda ütelda, kui mõistis, mis see tähendab, müüa sikk võikringli eest.

Ta ema aga ütles: „Mis sa arvad, mida peab sinust sikk, kelle sa müüsid viletsa kringli eest?“

Seda mõtleski poiss kogu aja ja taipas, et ta siin-maailmas enam eladeski ei võinud rõõmsaks saada — „ja taevas vist ka mitte —“ lisis ta mõttes juure.

Ta kurbus oli nii suur, et ta otsustas mitte kunagi enam vallatusi teha, mitte kunagi enam lõnga vokivärtnal katki lõigata, mitte kunagi enam lambaid laudast välja lasta ega üksinda vette minna. Siis uinus ta magama ja nägi und: sikk oli saabund taeva-riiki. Sääl istus armas Jumal kuldtroonil — tal oli valge habe suus, just nagu katekismuseski näideti. Sikk aga kepsuteles taeva-aasal ja nabris õitsvalt pöösalt säravaid lehti.

Kuid vaene Nils istus üksi katusel ega pääsend üles.

Sääl puutus miski soe ja niiske ta kõrvalehte ning poiss virgus.

„Mä—ä—ä—äh“ — ütles tulnuk ja see oli sikk.

„See oled sina!“

Poiss kargas püsti, haaras siku mõlemad esimesed jalad ja tantsis temaga nagu vennaga, näples ta habemes ja tahtis juba sikuga ema juure jooksta, kui kuulis sahinat ja silmas väikse tüdruku, kes ta seljataga rohelisei aasal istus. Nüüd selgus poisile kõik. Ta lasi siku lahti.

„Sa tulid sikuga siia.“

Margit istus ja kitkus rohtu mõlema käega: „Ma ei tohi teda hoida. Vanaisa istub ülal ja ootab.“

Ja tõesti, juba kostuski terav hää: „Na, kas pea saab?“

Siis teadis Margit, mis tegema pidi. Ta tõusis üles, läks poisi juure, pistis oma mullase, pisikese käe ta pihku, vaatas kõrvale ja ütles: „Ära ole kuri“. Seega oli aga ta julgus ka otsas, ta viskus siku turjale ja hakkas nutma.

„Jäta sikk omale, minupoolest...“

„Rutta“ — hõikas vanaisa ülalt ja Margit hakkas pikkamööda märke tõusma.

„Sa kaotasid oma sukapaela“, hüüdis Nils talle järele. Tüdruk pööris veel kord ümber, vaatas esiteks paelale, siis poisile. Siis otsustas ta ja ütles mattuva häälega: „See jäta omale.“

Poiss jooksis talle järele, andis kätt ja ütles: „Aitäh kah.“

„Oh, mille eest siis“. Margit ohkas sügavasti ja läks edesi.

Nils istus jälle rohus, sikk mäletses ta kõrval, aga rõõmu oli ometi vähem kui enne.

Järgneb.

A. L.

Kommetest ja julgusest neid purustada.

On palju kombeid, mida oleme harjund täitma ilma, et mõtleksime ligemalt nende olemuse ja otstarbe üle. Me ei suudakski seda, sest nii keerulised on harilikult nende keerdkäigud. Ja pole igakord tarviski, sest kombed ongi ometi selleks, et kergendada me tegevust. Selle asemel, et tuttavale vastu tulles igakord hakata järelmõtlemata, kuidas tema vastu oma lugupidamist ja austust avaldada, lahendab lihtne mütsikergitamise komme selle ilma suurema vaevata. Ja nii tuhandel muulgi korral.

Sellest järgneb, et meil ei tarvitse kommete vastu üldiselt ollagi isoräranis kuri. On aga siiski juhtumusi, kus on otse hädatarvilik lüüa käega üldsusele ja minna oma rada. See on sarnastel juhtumustel, kus mõni üldiseltmaksev

kombe käib isikliku veendumuse¹⁾ vastu. Teame ju, et kõik inimesed omalt hingelaadilt pole ühesugused. Mis ühele meeldib, võib teisele olla üsna vastik. Kui ta ka säärasel korral üldise kombe mõjul talitab, vastu omi sise-misi töökspidamisi ja veendumusi, siis on see n. n. karjamoraali tun-nus, mille vastu tuleb võidelda kõigi abinõudega. Rääkimata sisetunde pii-nast, mis seesugune patustamine ise-enese vastu esile kutsub, võib see aja-jooksul rikkuda põhjalikult ka iseloomu, kasvatades orjameelsust, mis sunnib tuulelipuna pöörama nina ikka „päri tuult“. Inimühiskunna rikkus seisabki ta liigete mitmekesisuses. Kujutage ette, kui igav oleks elu, kui kõik mõt-leksid ning tegutsesid ühtmoodi. Seda teevad küll enamjagu loomi, kellel puu-dub isiksus, personaalsus, kuid inimesele on sarnane teguviis ainult alandav. Selle põhjuseks on harilikult julguse puudus — kardetakse mil-leski erineda teistest, talitada ja mõelda teisiti, kui kõik teised. Kuid kuulake ainult niisuguste kombeorjade kõnelust — millisteks julgustükkideks pole nad sõnadest valmis!

Kuid sel küsimusel on ka veel teine pool. Näeme mõnikord, et ka kombe eitamine võib saada kombeks. See on muidugi sama iseloomutus, sama lõdev isikusetus, mis esimeselgi korral. Juhtub nimelt, et mõni täieli-selt mehine ja eneses kindel isik loo-bub mõne üldise kombe täitmisest enese sisemisel sunnil. Tema seisukohalt on see kõigiti tubli ja mehine, kuid väga tihti hakkavad talle järele tegema ka teised, kellel pole midagi ühist nende hingeliste omadustega, mis eelmise viisid antud kombe purustamisele.

Nii on teada Sokratesest, et ta ei hinnand oma kaaskodanikkude edvis-tamist toredate riidetega, vaid, eelistades sellele sisemist vaimusuurust, käis tihti üsna vähenõudlikult riides. Seda pa-nid tähele mõned ta õpilased ja rebisid meelega katki omad riided, et sarna-

neda suurele õpetajale. Nende tegu-viisi märgates muigas suur mõtleja irooniliselt: läbi rebenenud riiete ongi paremini näha te auahnus!

Eks juhtu ka meie päivil sage-dasti nii. Kuid tõsiselt mehine iseloom püüab selliseid lapsikusi vältida²⁾ ta ei allu kunagi pimedast pääst, vastu oma töökspidamist, kombele, kuid ei hakka seda ka kergemeelselt, ilma sise-mise sunnita, purustama.

Kuid on veel teine liik juhtumusi, kus kombe purustamine muutub otse hädatarvilikuks. See on sarnasel korral, kui mõni kombe satub vastollu elu nõuetega. Teame, et inimelu vor-mid arenevad ja ühes nendega muu-tub ka suurem jagu kombeid. Kui metsanurga talumees, kes harjund on igat vastutulijat — olgu tuttavat või võõrast — mütsi kergitades tervitama, sama tahaks teha ka suurlinnas, siis ei saaks ta kübarat üldse enam pähe pännagi!

Mõni komme on aga visam püsima kui asjaolud, mis ta tekkimise ja ole-masolu põhjustasid. Ta püüab ka siis veel elu enese järele painutada, kui aeg selleks ammu mööda on. Sää-rasel korral ei ole enam küllalt sellest, et üksikud temast loobuvad, vaid tuleb organiseerida otse sotsiaalset võitlust edu nimel sarnaste, arengut takistavate kommete vastu. Üks niisugune on joomakomme.

Kolm-nelisada aastat tagasi, kui kõik alles olid veendund alkoholi, kui elu-vee, imetegevas jõus, oli loomulik, et seda õnne ja tervise sümboliks joodi. Meie ei saa nuriseda selleaegsete ini-meste alkoholitarmitamise üle, sest nad ei teadnud selle kahju, kuna isegi õpetlased olid veendund ta tervekstege-vas jõus.

Praegu aga, kus erapooletu teadus väga mitmelt seisukohalt (tervisliselt, majandusliselt, sotsiaalselt) alkohoolsete jookide tarvitamise üksmeelselt paheks tunnistand ja kõik endisaegsed eksiar-

1) veendumus — kindel arvamine, tööks-pidamine.

2) vältima — ära hoidma, mööda pääsema.

vamised ta suhtes ümber lükand, ei leia joomakombele enam mingit õigust. Mõistuse ees pole teda enam millegagi kaitsta ja ainult loomalikkudelle tungidelle appelleerides võiks leida mõnesuguseid vabandavaid asjaolusid, millest aga kultuurinimene peaks olema üle. Järjekult on siin tegemist iganend kombega, mis ootab kõrvaldamist, mida varem, seda parem. Mis alkoholism üldiselt me rahvale tänapäev tähendab ja kuivõrd joomakomme on alkoholismi tugevaks alustalaks — seda ei tarvitse mul „Kevadiku“ lugejalle vist enam hakata seletama, vähemalt siinkohal mitte; küll aga tahan mõne sõnaga puudutada sellest, s. o. joomakombest vabanemist.

Nagu iga muugi kombe purustamisel, nii on ka siin julgust vaja, julgust oma veendumuse kaitseks välja astuda, olgu teisitimõtlejaid palju tahes. Et seda julgust kõigil ei jatku, tunnistab nende rohke hulk, kes ütlevad enese küll olevat teadliku alkoholi kahjust, kuid ometi ei keeldu seltskunnas ühes teistega klaase tühjendamast. Nad ei aimagi, kuidas nad sellega õõnestavad usalduse enese vastu muiski küsimustes. Kuidas võib usaldada isikut

suuremas asjas, kes niisuguses võrdlemisi väikeses küsimuses ei suuda eneselle jääda truuks? Millega vastata ta, et ei anna ära mõnesuguse juhusliku halva seltskonna mõjul parima sõbra või kallima aate?

Sellele vastu tuleb seada mehine kindlus ja otsustavus. Nagu Kaarel XII, kes pääle selle, kui oli joond viimse klaasitäie, viskas klaasigi puruks ja jäi karskeks eluksajaks, peab olema iga teinegi, kes tahab, et teda usaldetakse kui meest!

Iseäranis tihti satuvad tütarlapsed eksitusse, arvates, et võidavad lugupidamist noormeeste silmis sellega, kui teevad kaasa kõik nende rumalused ja püüavad esineda võimalikult „mehisena“. Nad peaksid kuulma, mis noormehed isikeskis olles arvavad sarnasest kõike järeltegemise ja kõigile soovidelle allumise mehisusest!

Nõrgatahtelisi järeljooksikuid ja karjamoraali kumardajaid on praegusajal küll ja küll, vaja on aga **mehi** ja **naisi**, kes suudaksid ja julgeksid jääda igas olukorras truuks eneselle ja austada sama püüdu ka teiste juures!

Noorsoo töomailt.

Kodumaalt.

Noorsoo Karskusliidu asemikkudekogu II koosolek

peetakse ära 28. det. k. a. kell 19 Rakvere õpet. seminari ruumides järgmise päevakorraga:

1. Avamine.
2. Juhatuse valimine.
3. Päevakorra kinnitamine.
4. Uute liigete vastuvõtmine.
5. Aruanded:
 - a) Tegevusaruanne.
 - b) Kassaaruanne.
 - c) „Kevadiku“ aruanne.
 - d) Revisjonikomisjoni aruanne.
6. 1925. a. töökava.
7. Liikmemaksu suuruse ja tasumise tähtsaja määramine 1925. a.
8. 1925. a. eelarve.
9. Valimised.
10. Rinnamärgi määrustiku vastuvõtmine.

11. Noorsoo karskuskongresside kodukorra kinnitamine.

12. Kohtadelt algatetud küsimused.

13. Läbirääklmised.

Uued liikmed.

Uuteks liigeteks on Noorsoo Karskusliitu vastu võetud Purdi algkooli õpilaste karskuring, Võrumaa Tartu õpilaste ühing „Loide“ ja Palamuse õpilastühing.

Õpiringide töomailt.

Neil päivil ilmus trükist E. Kujase raamat „Õpiringid“. Nimetatud raamat on ainuke omasugune Eestis ja pakub rohkesti teoreetilisi juhatusi õpiringide korraldamiseks. Hind 75 mk. Tellida „Sõnavara“ ladust Tartus.

Nimetatud raamatuga ühenduses on kokku säetud mitme õpiringi normaal-töökavad, nende hulgas on eriti nimetada karskus- ja noorsooliikumise õpiringi kavad.

Noorsoo Karskusliit on oma õpiringide käsiraamatute keskladu viimasel ajal tubiisti täiendand. Ladust antakse raamatuid ajutiseks tarvitamiseks tasuta välja.

Läti noor-karsklased Eestis.

Novembri kuu algul käisid Eesti noorsoo karskustegelasi külastamas Läti noorsoo alkoholismivastase ühingu edustajad, üliõpilased A. Osolins ja E. Drizulis. Läti noored peatasid Tartus ja Tallinnas, esinesid kõnedega ja ülevaadetega Läti noorsoo karskustööst ja püüdsid edendada sõbralikku vahekorda Eesti ja Läti noorsoo vahel. „Oleme tulnud, et õppida seda mis meid ühendab“, ütles üliõpil. A. Osolins omas tervituskõnes.

Teatavasti on Läti noorsoo karskusliikumine alles koguni noor ja väljakujunematu, nõnda et külalistel meilt mõndagi õppida oli.

Toetusi

käesoleval poolaastal määras Noorsoo Karskusliit (ainult kirjanduse näol) 22 org-ile kokku 20.000 mk. väärtuses.

Otepää Gümnaasiumi Õpilas-Ühing töötab juba kuuendat aastat keskkooli klasside õpilaste keskel. Liigete arv 1924/25 tegevuse I poolaastal oli 163. Ühingul on seitse sektsiooni: male-, karskuse-, spordi-, muusika-, näite-, kirjanduse- ja loodusloo-sektsioonid ja kooperatiiv ning raamatukogu. Enamjagu sektsioone töötavad edukalt, täiendades õpilaste teadmisi nendel aladel, millest ametlik koolitöö vaikides mööda läheb. Raamatukogus on praegu 245 raamatut, pääasjalikult uuemast kirjandusest, mis ühingu liigetele tasuta kasutada. Ühing toetab sektsioone jõukohaselt. 1924/25 tegevuse I poolaastal oli kassa läbi käik: sissetulekuid 35 424 mrk 50 pn., väljaminekuid 19 882 mrk., kassaseis 15 524 mrk. 50 pn 1925 aasta eelarve viidi tasakaalu 25 000 marga pääle. Ühing on kirjavahetuses teiste samasihiliste organisatsioonidega ja on Eesti Karskusliidu liige.

—er.

Et julgust näidata, pole vaja haarata sõjariistu; suuremaks julguseks — üldise arvamise vääri mõõdupuud põlata ja truuks jääda iseeneselle — annab elu meile küllalt tihti juhust.

Johann Gottlieb Fichte.

Uue aasta pääle on avatud

„KEVADIKU“

tellimiste vastuvõtmine.

Tellimisi võtavad vastu levitajad koolides ning E. V. postkontorid.

Aastakäigu hind 75 mrk. Poole aastakäigu hind 40 mrk.

Väljaandja: Eesti Noorsoo Karskusliit.

Vastutav toimetaja: mag. phil. Alfred Koort.

Tegev toimetus: *Eeva Pedriks*, E. Kubjas, T. Lange, A. Reisman.

Toimetuse aadr. Tartu. Postk. 86. Kõnet. Jakobi t. 8, igal kolmapäeval kl. 12—2. Telef. 404.

J. Raudsepp'a trükikoda, Tartus 1924.

Soovitav
kõigile noortele!

„ELUJUHT“

Fr. W. Foerster.

Eestindand

Walter Kaaver.

*See on kuulsa kasvatusteadlase
ja noorte sõbra parim teos, mis
kõigi kultuurrahvaste juures
tähelepanu leidnud.*

Hind 300 mrk.

„Sõnavara“ kirjastus
Tartu, Lai t. 35.

Kas teate, mis „Kevadik“ tahab?

Kõrge sihi on seadnud eneselle «Kevadik», ta tahaks olla teenäitajaks ja sõbraks noortele, kes tahavad saada tublideks inimesteks. See on raske ja vastutusrikas ülesanne. Ainult siis suudab «Kevadik» oma seatud sihile läheneda, kui noorte ringkonnad teda üksmeelselt toetavad. «Kevadik» tunneb, et ta praegu veel pole kaugeltki täielik, kuid tal on kindel tahtmine järjest oma puudusi kõrvaldada ja ikka paremaks saada. See kuulub «Kevadiku» kohustuste hulka.

Lut aastakäiku alates on «Kevadikul» ikka kindlasti silme ees oma määratud siht: mõjuda kaasa noorte enesekasvatamiseks. Tahtmine on pakkuda kõige paremat sel alal ja loodame, et aastakäik ses mõttes parem tuleb eelmisest.

Noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakiri

„KEVADIK“

ilmub Eesti Noorsoo Karskusliidu väljaandel
1924. a. alates 6 korda aastas ä 16 lhk.

«KEVADIK» sisaldab kirjutusi järgmistelt aladelt: **enesekasvatus, elureform** (karskus, kehakultuur, tervishoid), **elulookirjeldused, ilukirjandus, noorsookirjanduse ja ajakirjanduse ülevaade, ülevaade noorsoo isetegevusest** (õpilasüh. skoutlus jne.) ja **juhafused selleks, ühismängud, kodumaa tundma õppimine, keeleosakund jne.**

Pääle selle sisaldab iga number rohkesti pilte.

«KEVADIK'U» artiklite osas esinevad pääasjalikult küpsamad jõud, kuid ka noorsooga ja selle org-idega peab toimetuse elavat kontakti, paludes neilt kaastööd eestkätt ülevaadete osa jaoks.

«KEVADIK» maksab aastas 75 mk., poolaastas 40 mk., üksiknumber 15 mk. Kuuluf. lhk. 1000 mk. Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid!

Kes «KEVADIK'ULE» vähemalt 10 aastatellimist muretseb või järjekindlalt igast numbrist 15 eks. levitab, saab 1 eks. igast numbrist maksuta.

Levitajaid ja tellimiste vastuvõtjaid vaja igasse kooli ja külla!

Kevadik'u toimetus, Tartus, — Postkast nr. 86.

Toimetuse kõnēt. Jakobi t. 8, igal kolmapäeval 12—14.

Nõored! Tellige „Kevadikku“, see on talle eluküsimuseks. Kui ei ole küllalt tellijaid, on raske lehte ülevel pidada. Näidake, mis noorus suudab, kui ta tahab! Süttige ise ja süüdake teisi!

Igal ärksal noorel olgu «Kevadik» tellitud, igapäevaks mõjugu teistesse et ka nemad telliks!

Toimetus.